PATVIRTINTA
Šiaulių rajono savivaldybės tarybos
2018 m. kovo 27 d. sprendimu Nr. T-

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
VISUOMENĖS SVEIKATOS BIURAS

ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS 2016 METŲ ATASKAITA

Kuršėnai, 2017

TURINYS

ĮVADAS ... 3
I BENDROJI DALIS ... 4
1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“) ... 4
1.2. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ ... 7
1.3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS ... 11
II SPECIALIOJI DALIS ... 13
2.1. KŪDIKIŲ, IŠIMTINAI ŽINDYTŲ IKI 6 MĖN. AMŽIAUS, DALIS (PROC.) ... 13
2.2. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL ATSITIKTINIŲ PASKENDIMŲ (W65-W75) 100 000 GYV. ... 14
2.3. MIRTINGUMO NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ RODIKLIS (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ ... 16
REKOMENDACIJOS ... 19

ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, tvarkyti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą charakterizuojančius rodiklius, kad remiantis išsamia informacija apie savivaldybės bendruomenės sveikatos būklę, sveikatos rizikos veiksnius, būtų galima planuoti ir įgyvendinti savivaldybės visuomenės sveikatos gerinimo priemones, taip pat vykdyti visuomenės sveikatos stebėsenos duomenų sklaidą bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškųjų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje.

Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinktos 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmės, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis. Sudarytas Šiaulių rajono savivaldybės probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašas. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių išsami analizė ir vertinimas, pateiktos rekomendacijos

Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2016 metų ataskaitoje pateikti statistiniai duomenys buvo renkami pagal 2017 metų duomenų šaltinių teikiamą informaciją: gyventojų mirtingumas, gimstamumas, sergamumas neinfekcinėmis ir infekcinėmis ligomis, traumų skaičius ir pan. Dauguma sveikatos rodiklių buvo gauti iš centralizuotai teikiamų duomenų šaltinių: Lietuvos statistikos departamento, Higienos instituto Sveikatos informacinio centro leidinių ir kompiuterinių duomenų bazių. Taip pat rengiant ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“.

I BENDROJI DALIS

1.1. PAGRINDINIŲ STEBĖSENOS RODIKLIŲ SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ IR INTERPRETAVIMAS („ŠVIESOFORAS“)

Ataskaitoje pateikiami ir aprašomi 2016 m. visuomenės sveikatos būklę atspindintys duomenys Šiaulių rajono savivaldybėje. Pateikti rodikliai (iš Valstybės deleguotų savivaldybėms visuomenės sveikatos stebėsenos pagrindinių rodiklių sąrašo) atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (toliau – LSP) tikslai bei jų uždaviniai.

LSP iškeltų tikslų ir uždavinių įgyvendinimo savivaldybėse stebėsenai parengtas baigtinis pagrindinių rodiklių sąrašas (toliau – PRS), kurį sudaro 51 unifikuotas rodiklis, geriausiai apibūdinantis LSP siekinius.

Ataskaita parengta naudojant oficialius statistikos šaltinius. Rengiant šią ataskaitą vadovautasi Higienos instituto Sveikatos informacijos centro (HI SIC) parengtu leidiniu „Visuomenės sveikatos būklė savivaldybėse 2016 m.“.

Pagrindinio rodiklių sąrašo analizė ir interpretavimas („šviesoforo“ kūrimas“) atliekamas palyginant praėjusių metų Šiaulių rajono savivaldybės rodiklius su Lietuvos vidurkiu**. PRS analizės ir interpretavimo tikslas** – **įvertinti,** kokia esama gyventojų sveikatos ir sveikatą lemiančių veiksnių situacija savivaldybėje, **įvertinant** Lietuvos sveikatos programos tikslų ir uždavinių įgyvendinimo kontekste, ir kokių intervencijų / priemonių reikia imtis, siekiant stiprinti savivaldybės gyventojų sveikatą ir mažinti sveikatos netolygumus.

Šiaulių rajono gyventojų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitoje analizuojamų rodiklių duomenys ir jų interpretavimas pateikiami 1 lentelėje „Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“. Remiantis profilio rodikliais ir jų interpretavimo rezultatais („šviesoforas“ ir santykis), pasirinkome 3 pagrindinio rodiklių sąrašo reikšmes, kurių rodiklis ar pokyčio kryptis yra prasčiausia, palyginti su kitomis savivaldybės profilio reikšmėmis (raudonos spalvos pagrindinių rodiklių sąrašo reikšmės). Sudarėme Šiaulių rajono probleminių visuomenės sveikatos sričių (temų) sąrašą. Šiose srityse atlikta atrinktų rodiklių detali analizė ir vertinimas. Parengėme rekomendacijas.

Vadovaujantis šviesoforo principu, savivaldybės suskirstytos į grupes:

- rodiklis, kuris atspindi geriausią situaciją yra priskiriamas prie savivaldybių su geriausiais rodikliais grupei ir žymimas žalia spalva;
- rodiklis, kuris atspindi prastą situaciją yra priskiriamas prie savivaldybių su prastais rodikliais grupei ir žymimas raudona spalva;
- geltona spalva žymimas rodiklis, kuris interpretuoja Lietuvos rodiklį.

1 lentelė. Šiaulių rajono savivaldybės sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis, 2016.

Rodiklis	Savivaldybės rodiklis	Lietuvos rodiklis	Minimali reikšmė	Maksimali reikšmė	Santykis: savivaldybė/ Lietuva
1	2	3	4	5	6
Strateginis tikslas - pasiekti, kad 2025 metais šalies gyventojai būtų sveikesni ir gyventų ilgiau, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai					
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė	75,2	74,9	68,7	79,4	1,0
Išvengiamas mirtingumas	35,3	33,7	21,1	43,5	1,05
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį					
1.1 uždavinys – sumažinti skurdo lygį ir bedarbystę					

Mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	24,1	28,7	0	103,6	0,84
Standartizuotas mirtingumas dėl savižudybių (X60-X84) 100 000 gyv.	24,8	28,2	0	96,3	0,88
Mokyklinio amžiaus vaikai, nesimokantys mokykloje 1000 vaikų	43,7	66,2	31,9	155,2	0,66
Socialinės rizikos šeimų skaičius 1000 gyv.	4,1	3,4	0	8,8	1,2
Ilgalaikio nedarbo lygis 100 gyv.	2,3	2,2	0,6	8,1	1,05
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyventojų	-17,4	-14,2	-30,5	-0,7	1,23
1.2 uždavinys – sumažinti socialinę-ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių Lygmeniu					
Mirtingumas dėl išorinių priežasčių (V00-Y89) 100 000 gyv.	94	106,8	46,6	209,2	0,88
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 vaikų	254,8	188,6	63	426,3	1,35
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	44,1	30,6	3,9	93,2	1,44
Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	53	40,1	0	114,5	1,32
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką					
2.1 uždavinys – kurti saugias darbo ir sveikas buities sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų					
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužeistų dėl nelaimingo atsitikimo darbe, skaičius 10 000 darbingo amžiaus gyv.	0,8	0,9	0	2,6	0,89
Susižalojimai dėl nukritimų (W00-W19) 65+ amžiaus grupėje 10 000 gyv.	160,2	146,9	85,2	222,8	1,09
Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	102,5	65,8	46,3	108,4	1,56
Sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) 10 000 gyv.	69,7	77,6	0	126,2	0,9
2.2 uždavinys – kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį					
Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W75) 100 000 gyv.	14,3	6,5	0	29,7	2,2
Standartizuotas mirtingumas dėl nukritimų (W00-W19) 100 000 gyv.	14,3	13,9	0	33,9	1,03
2.3 uždavinys – mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių					
Standartizuotas mirtingumas dėl transporto įvykių (V01-V99) 100 000 gyv.	6,2	8,5	0	37,9	0,73
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	2,4	3,4	0	18,6	0,71
Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius (V00-V99) 100 000 gyv.	118,1	65,4	19,3	128,6	1,81
2.4 uždavinys – mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą					
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 km^2	143 kg	-	-	-	0,1
Viešai tiekiamo geriamojo vandens prieinamumas vartotojams, proc.	22 395	54,04 proc.	nėra	nėra	nėra duomenų
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams, proc.	19 867	47,94 proc.	nėra	nėra	nėra duomenų
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą					
3.1 uždavinys – sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių					
Mirtingumas nuo narkotikų lemtų priežasčių 100 000 gyv.	2,4	4,5	0	30,8	0,53
Mirtingumas nuo alkoholio lemtų priežasčių 100 000 gyv.	24,1	23,4	0	65,4	1,03

Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.	7,2	54,2	0	326,9	0,13
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba tabako gaminiais	192,2	172,4	31,1	397,5	1,11
Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais	218,3	150,2	24,5	324,6	1,45
3.2 Skatinti sveikos mitybos įpročius					
Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)	17	35,4	13,2	76,9	0,48
4 tikslas. Užtikrinti kokybiškesnę ir efektyvesnę sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų Poreikius					
4.1 uždavinys – užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodomais					
Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1 000 gyventojų.	39,4	33,8	21,3	67,1	1,17
Išvengiamų hospitalizacijų dėl diabeto ir jo komplikacijų skaičius 1000 gyventojų	5,3	6,6	3,9	10,4	0,8
4.2 uždavinys – plėtoti sveikatos infrastruktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą					
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	3,8	2,1	1	6,4	1,81
Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų	4,3	7,3	2,3	11,8	0,59
Apsilankymų pas gydytojus skaičius, tenkantis vienam gyventojui	7,6	8,5	6,3	11,1	0,89
Savivaldybei pavaldžių stacionarines asmens sveikatos priežiūras paslaugas teikiančių asmens sveikatos priežiūros įstaigų pacientų pasitenkinimo lygis	18,5	18,8	16,3	21,8	0,98
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze 100 000 gyventojų	2,4	4,1	0	19,7	0,59
Sergamumas ŽIV ir lytiškai plintančiomis ligomis (B20-B24, A50-A64) 10 000 gyventojų	0,5	2,9	0	6,4	0,17
4.3 uždavinys – pagerinti motinos ir vaiko sveikatą					
Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių	0	4,5	0	19,5	0
2 metų amžiaus vaikų MMR1(tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys	99,5	93,7	88,7	99,5	1,06
1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepijimo apimtys	100	94,1	88,2	100	1,06
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi vaikų krūminių dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje	14,2	17	5,7	48,2	0,84
Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas	3,6	4,2	2,8	6,2	0,86
Paauglių (15-17 m.) gimdymų skaičius 1000 gyventojų	6,6	6,2	0	25,1	1,06
4.4 uždavinys – stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę.					
Mirtingumo nuo kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyventojų	807,6	805,5	612,1	1197,2	1,0
Mirtingumo nuo piktybinių navikų rodiklis (C00-C97) 100 000 gyventojų	301,3	285,8	230,4	496,7	1,05
Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų	253,1	195,2	107,3	541,8	1,3

Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyventojų	49,2	45,6	26	81,2	1,08
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programoje	42,6	46,5	13,5	64,8	0,92
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių, apmokamų iš Privalomojo sveikatos draudimo biudžeto lėšų, finansavimo programoje	45,7	52,5	28,3	71,9	0,87
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programoje	44,7	49,9	18,6	65,6	0,9
Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje	45,4	39	14,7	55,6	1,16

1.2. DEMOGRAFINĖ IR SOCIOEKONOMINĖ BŪKLĖ

Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2017 m. pradžioje Šiaulių rajone gyveno 41 441 žmonės, tai sudarė 1,46 proc. Lietuvos populiacijos. Šiaulių rajone 1 000 vyrų teko 1 092 moterys, t. y. moterų gyveno 1,09 karto daugiau nei vyrų. Per pastaruosius penkerius metus Šiaulių rajone gyventojų skaičius sumažėjo 4,7 proc. 2012 m. pradžioje gyveno – 43 374 gyventojų, 2017 m. pradžioje – 41 441 gyv. (1 pav.).

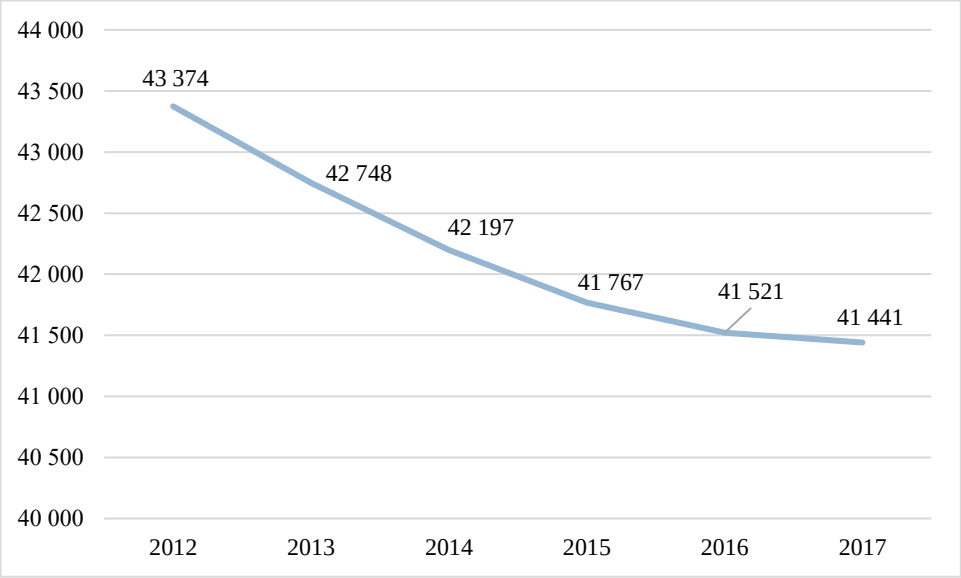

1 pav. **Gyventojų skaičius Šiaulių rajone 2012 – 2017 m. pradžioje (abs. sk.)** Šaltinis - *Lietuvos statistikos departamentas*

Lyginant su 2015 m., Šiaulių rajone gimstamumas sumažėjo 10 proc., gimė 41 kūdikiu mažiau (2015 m. – 412 kūdikių, 2016 m. – 371 kūdikis). 2016 m. gimė daugiau mergaičių nei berniukų (182 vyr. giminės ir 189 mot. giminės).

2014 m. mirė 564 asmenys, 2015 m. – 570, t. y. 44 asmenimis mažiau nei 2016 m. Mirtingumas 2016 m. buvo didesnis 7,2 proc. nei 2015 m. (2015 m. – 570, 2016 m. – 614). Natūralus gyventojų prieaugis, stebint nuo 2012 m., vis išlieka neigiamas. Nuo 2012 m. šis rodiklis buvo didžiausias 2015 m. (-3,8 / 1000-čiui gyventojų), tačiau 2016 m. (-5,8 / 1000-čiui gyventojų) vėl krito 1,5 karto (2 pav.).

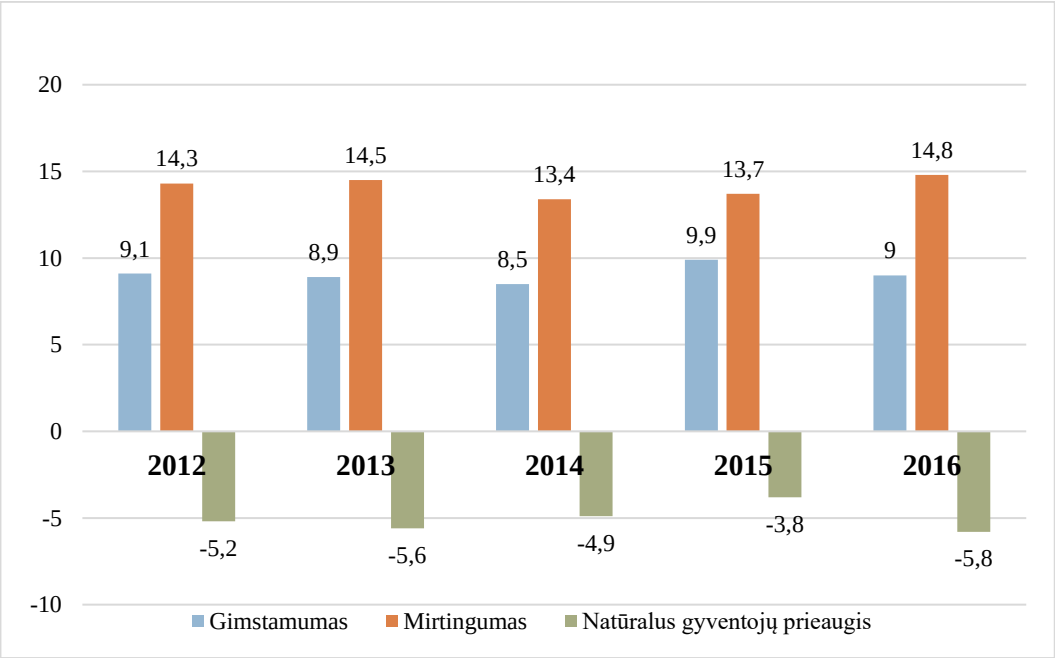

2 pav. **Natūrali gyventojų kaita Šiaulių rajone 2012 – 2016 m. (1 000 gyv.)** Šaltinis - *Lietuvos statistikos departamentas*

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tai pagrindinis gyventojų sveikatos rodiklis, parodantis bendrą rizikos veiksnių poveikį, ligų paplitimą, intervencijų bei gydymo veiksmingumą. Lyginant su Lietuvos vidurkiu, Šiaulių rajono gyventojų vidutinė gyvenimo trukmė yra 0,3 metų ilgesnė (Lietuvos – 74,9, Šiaulių r. – 75,2).

Lyginant su kitomis savivaldybėmis, Šiaulių rajonas nuo ilgiausios gyvenimo trukmės (Kauno r., Klaipėdos r.) skyrėsi 2,6 proc., o nuo trumpiausios (Šalčininkų r.) 7 proc. (3 pav.).

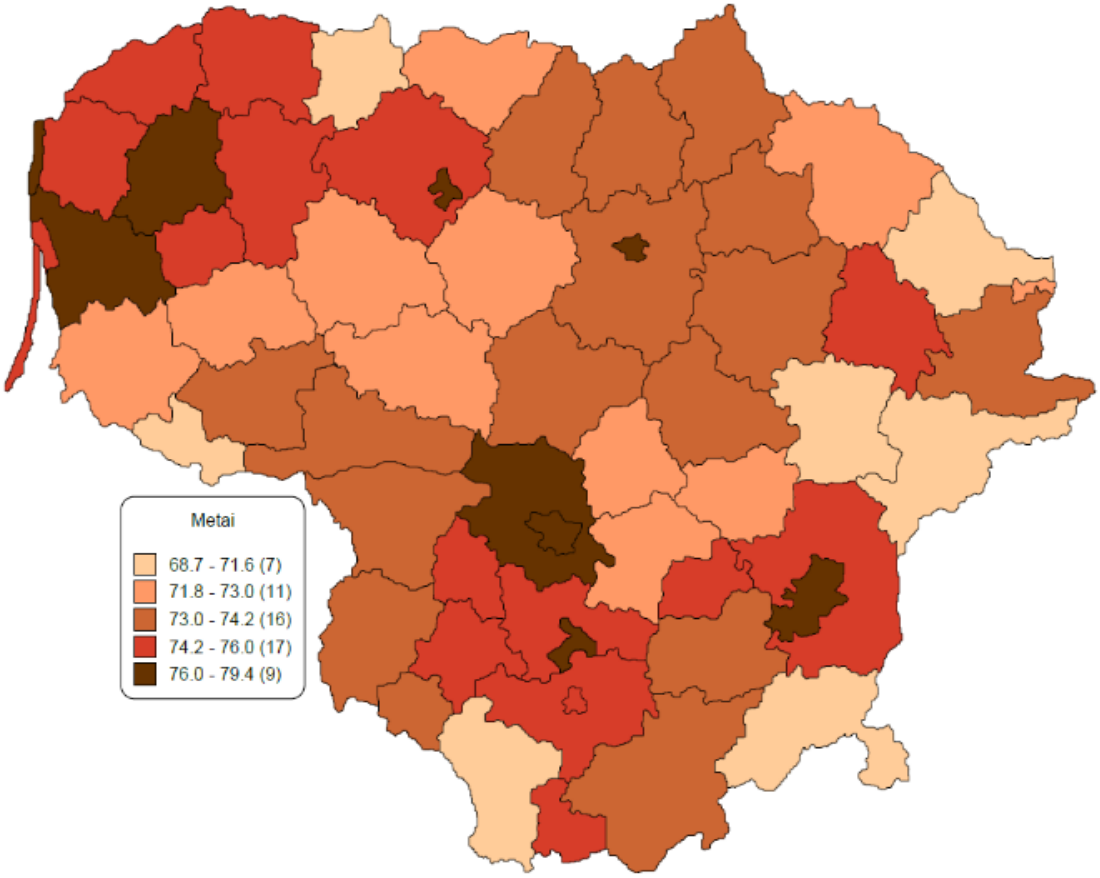

***3 pav.* Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, 2016 m.** Šaltinis – *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė*

Vertinant savivaldybės gyventojų sveiktą, svarbus rodiklis yra ***išvengiamas mirtingumas***. ***Išvengiamas mirtingumas*** – tai mirtingumas, nulemtas ligų (ar būklių), kurių galima išvengti taikant žinomas efektyvias prevencines ir / ar diagnostikos ir / ar gydymo priemones.

Šiaulių rajone 2016 m. 35,3 proc. visų mirčių buvo galima išvengti. Palyginus šį rodiklį su Lietuvos vidurkiu (33,7 proc.) nustatyta, kad Šiaulių r. 2016 m. išvengiamo mirtingumo rodiklis didesnis 4,7 proc. Pastebima, kad nuo 2015 m. Šiaulių r. išvengiamo mirtingumo rodiklis pakito labai mažai (sumažėjo 0,9 proc.) (4 pav.).

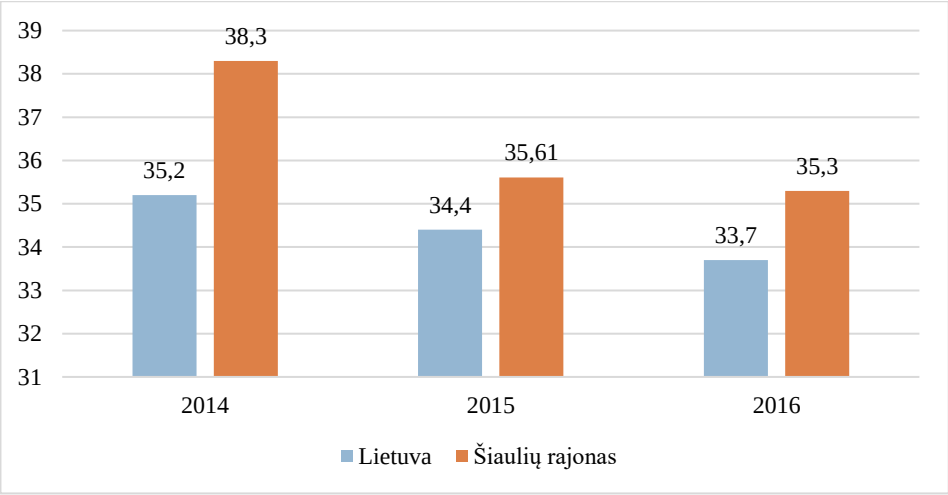

***4 pav.* Išvengiamas mirtingumas (proc.), 2014, 2015, 2016 m.** Šaltinis – *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė*

Mirtingumo rodiklis yra svarbus, kadangi yra vienintelis daug metų pagal tarptautines taisykles registruojamas sveikatos rodiklis daugelyje šalių. Remiantis mirtingumo duomenimis, netiesiogiai galima matuoti svarbiausių ligų pasiskirstymą skirtingose vietovėse, netiesiogiai vertinti sveikatos ir sveikatos paslaugų prieinamumą bei kokybę.

2016 m. Šiaulių r. sav. mirė 44 žmonėmis daugiau nei 2015 m. (2016 m. – 614, 2015 m. - 570). Pagrindinėmis mirties priežastimis išlieka kraujotakos sistemos ligos, kurios 2017 m. Šiaulių r. nusinešė 335 gyvybes, t. y. 16 proc. daugiau nei 2015 m. Mirčių dėl virškinimo sistemos ligų užfiksuota 57 proc. daugiau nei 2015 m., taip pat 21 proc. daugiau mirčių dėl infekcinių ligų. Pastebėta, kad 2016 m., lyginant su 2015 m., beveik dvigubai sumažėjo mirčių dėl kvėpavimo sistemos ligų (5 pav.).

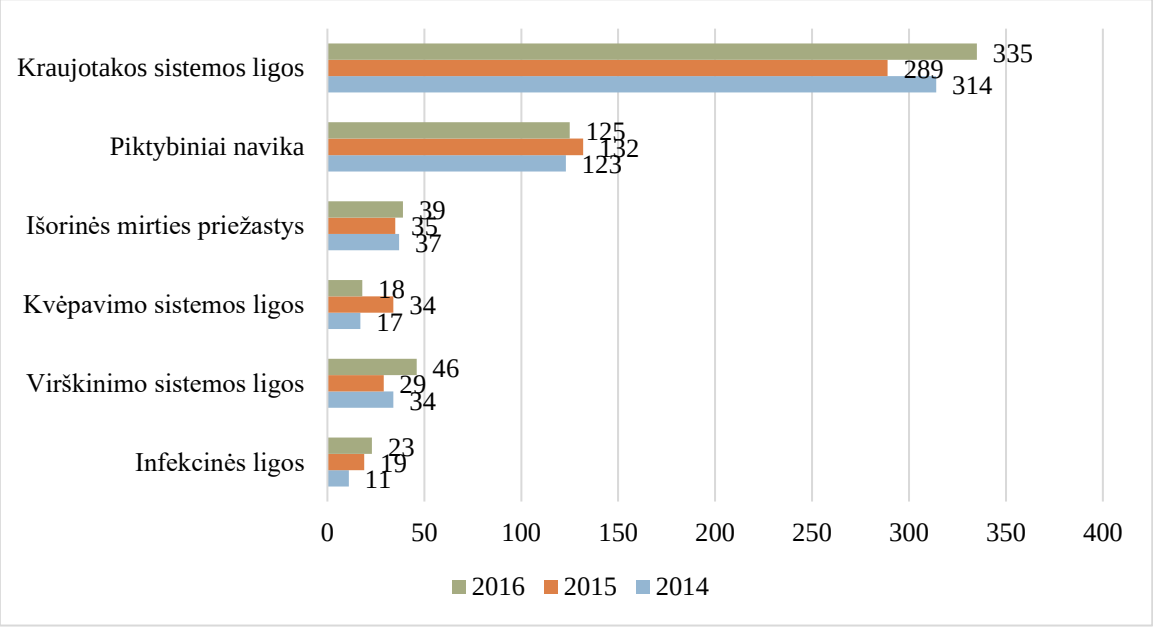

***5 pav.* Pagrindinės mirties priežastys Šiaulių rajono savivaldybėje 2014-2015 m. (abs. sk.)** Šaltinis – *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė*

1.3. ŠIAULIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

Iš 1 lentelėje „Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių profilis“ pateiktų PRS rodiklių reikšmių Šiaulių rajono savivaldybėje palyginimo su atitinkamu Lietuvos vidurkio rodikliu matyti, kad:

- ***Mokyklinio amžiaus vaikai, nesimokantys mokykloje 1000 vaikų***

Šiaulių rajone šis rodiklis 34 proc. mažesnis už Lietuvos rodiklį.

- ***Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 km^2***

2016 m. Šiaulių r. į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis tenkantis 1 km^2, buvo 143 kg, iš jų didžioji dalis – dujinės ir skystos medžiagos (114 kg/1km^2).

- ***Nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda (nusikaltimai) 100 000 gyv.***

2016 m. Šiaulių rajone užregistruota 7,2 atvej./100 000 gyv. nusikalstamų veiklų susijusių su disponavimu narkotinėmis medžiagomis ir jų kontrabanda.

- ***Gyventojų skaičius, tenkantis vienai licencijai verstis mažmenine prekyba alkoholiniais gėrimais***

Vidutiniškai Lietuvoje 2016 m. vienai licencijai teko 150,2 gyventojai. Šiaulių rajone buvo 218,3 gyventojų tenkančių vienai licencijai. Didelė rodiklio reikšmė parodo, kad licencijų yra išduota mažai, todėl vienai jų tenka daug gyventojų (mažesnis prieinamumas).

- ***Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius***

2016 m., kaip ir 2015 m., šis rodiklis Šiaulių rajone yra aukštesnis nei Lietuvos vidurkis.

- ***Kūdikių (vaikų iki 1 m. amžiaus) mirtingumas 1000 gyvų gimusių kūdikių***

2016 m. Šiaulių rajone nemirė nei vienas kūdikis.

- ***2 metų amžiaus vaikų MMR1(tymų, epideminio parotito, raudonukės vakcina, 1 dozė) skiepijimo apimtys***

Šiaulių rajone paskiepyta 99,5 proc. 2 metų amžiaus vaikų.

- ***1 metų amžiaus vaikų DTP (difterijos, stabligės, kokliušo vakcina, 3 dozės) skiepijimo apimtys***

2016 m. Šiaulių r. paskiepyta 100 proc. 1 metų amžiaus vaikų DTP.

- ***Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas***

Mokinių dantų ėduonies intensyvumo indeksas Lietuvoje buvo 4,2, Šiaulių r. 3,6.

- ***Tikslinės populiacijos dalis (proc.), dalyvavusi asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programoje***

Šioje programoje dalyvavo 6,4 proc. daugiau Šiaulių r. gyventojų, nei Lietuvos vidurkis (Šiaulių r. – 45,4 proc., Lietuva – 39 proc.)

Septynios Šiaulių rajono savivaldybės rodiklių reikšmės patenka į prasčiausių savivaldybių kvintilių grupę (raudonoji zona):

- ***Darbingo amžiaus asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.*** (patenka į raudoną zoną, Šiaulių r. rodiklis 1,56 didesnis už Lietuvos).
- ***Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W75) 100 000 gyv.*** (atitinkamai 2, 2 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- ***Transporto įvykiuose patirtų traumų skaičius (V00-V99) 100 000 gyv.*** (atitinkamai 1,81 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- ***Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)*** (atitinkamai 0,48 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- ***Šeimos medicinos paslaugas teikiančių gydytojų skaičius 10 000 gyventojų*** (atitinkamai 0,59 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).
- ***Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų*** (atitinkamai 1,3 karto didesnis nei Lietuvos vidurkis).

Kiti lentelės rodikliai patenka į Lietuvos vidurkį atitinkančią kvintilių grupę (geltonoji zona).

Remiantis profilio rodikliais, kaip ***prioritetinės*** sveikatos problemos, pasirinkti šie rodikliai:

- ***Kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.)***
- ***Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65-W75) 100 000 gyv.***
- ***Mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyventojų***

II SPECIALIOJI DALIS

2.1. KŪDIKIŲ, IŠIMTINAI ŽINDYTŲ IKI 6 MĖN. AMŽIAUS, DALIS (PROC.)

Dėl teigiamo poveikio ir kūdikio, ir motinos sveikatai PSO rekomenduoja kūdikius iki 6 mėn. maitinti vien tik motinos pienu. Vaikų, per 2016 metus sulaukusių vienerių metų, skaičius buvo 28 909. Daugiau kaip trečdalis jų (10 221 kūdikis) iki 6 mėn. buvo maitinami išimtinai tik motinos pienu. Pietų ir Vidurio Lietuvos savivaldybėse gyvenantys kūdikiai buvo ilgiau maitinami motinos pienu, t. y. šis rodiklis buvo didesnis.

Šiaulių rajonas antrus metus iš eilės patenka į raudoną zoną dėl labai mažo procento kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus. 2016 m. duomenimis, Šiaulių r. (17 proc.) yra ketvirtoje vietoje nuo galo po Šalčininkų r. (13,6 proc.), Kelmės r. (14,8 proc.) ir Švenčionių r. (16,8 proc.).

Lyginant su Lietuvos vidurkiu (35,4 proc.), Šiaulių rajone net 18,4 proc. buvo mažiau kūdikių, išimtinai maitintų tik motinos pienu iki 6 mėn. amžiaus. Daugiausia kūdikių, iki 6 mėn. maitintų vien tik motinos pienu, 2016 m. užregistruota Druskininkuose (73,5 proc.). Nuo Druskininkų Šiaulių r. atsiliko daugiau nei 4 kartus (6 pav.).

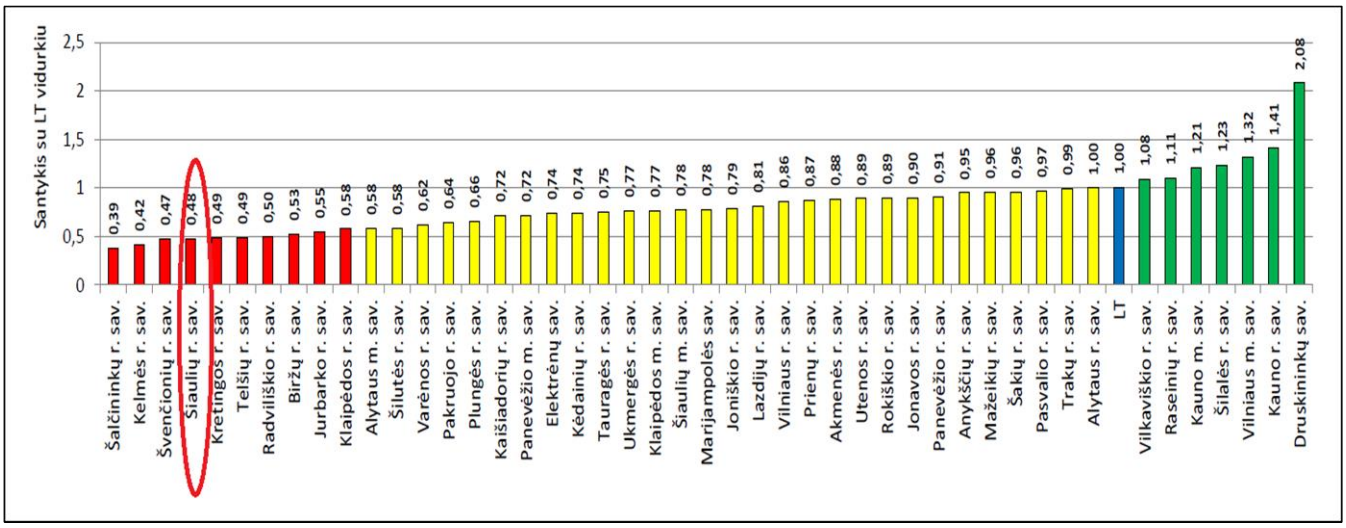

6 pav. **Savivaldybių santykis su Lietuvos vidurkiu**, Šaltinis - *„Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“*

2016 m., kaip ir keletą metų iš eilės, Šiaulių apskrityje daugiausia kūdikių, žindytų iki 6 mėn. amžiaus, buvo Akmenės r. (31,2 proc.), o mažiausia – Kelmės r. (14,8 proc.). Šiaulių r. šis rodiklis pakilo beveik 1 proc., tačiau išlieka vienu žemiausiu Lietuvoje. Iš visų Šiaulių apskrities savivaldybių labiausia pakilo Šiaulių m. rodiklis, beveik 5 proc. (7 pav.).

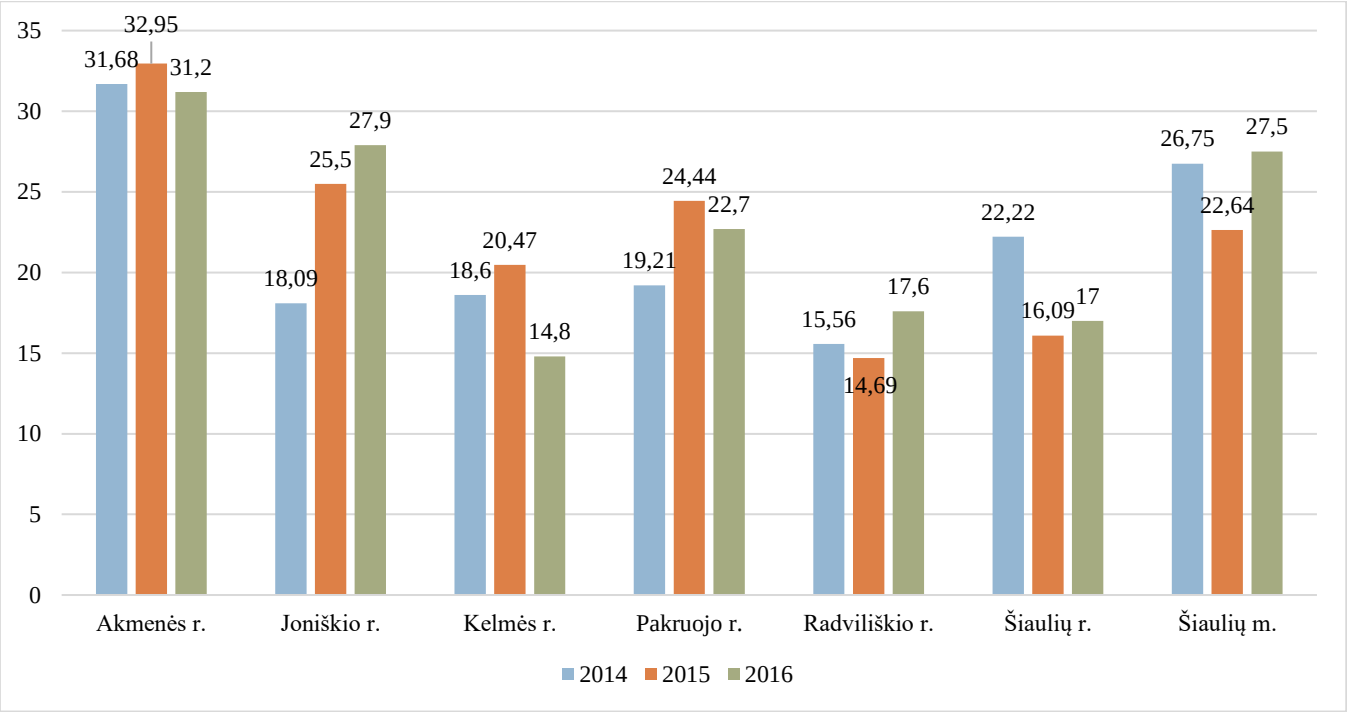

***7 pav.* Šiaulių apskrities savivaldybių kūdikių, išimtinai žindytų iki 6 mėn. amžiaus, dalis (proc.) 2014, 2015, 2016 m.** Šaltinis - *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė*

2.2. STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL ATSITIKTINIŲ PASKENDIMŲ (W65-W75) 100 000 GYV.

Lietuvoje 2016 m. atsitiktinai paskendo (W65–W74) 190 asmenų, iš jų 156 vyrai ir 34 moterys. Vyrai (11,8/100 000 gyv.) daugiau nei 5 kartus dažniau skendo, nei moterys (2,2/100 000 gyv.). 2016 m. nepaskendo nė vienas 7 Lietuvos savivaldybių gyventojas: Širvintų r., Birštono, Kelmės r., Kazlų Rūdos ir kt. sav. Šiaulių r. patenka į septintą vietą pagal savivaldybes, kuriose užregistruota daugiausia paskendimų 2016 m. Atkreiptinas dėmesys, kad šis rodiklis rodo, kokios savivaldybės gyventojai nuskendo, tačiau nerodo įvykio vietos (8 pav.).

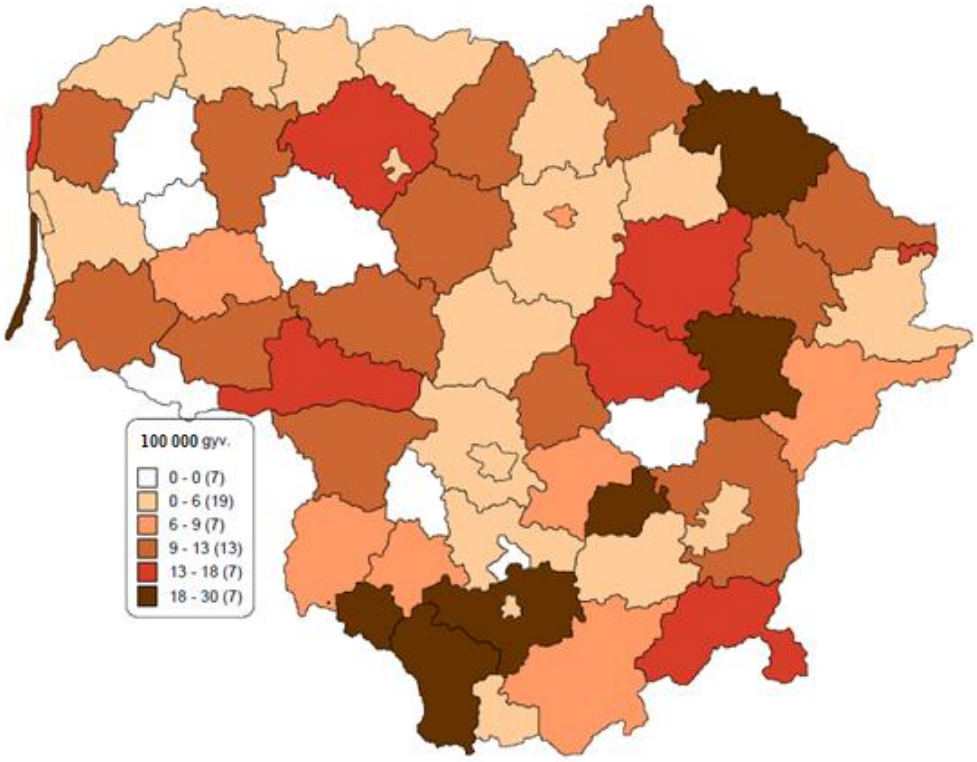

8 pav. Standartizuotas mirtingumas dėl atsitiktinių paskendimų (W65–W74) 100 000 gyv. Šaltinis - *„Visuomenės sveikatos būklė Lietuvos savivaldybėse 2016 m.“*

Šiaulių rajono savivaldybėje paskendimų skaičius kito gana įvairiai per 2011−2016 m. laikotarpį, bet palyginti su Lietuvos vidurkiu (kuris mažėja), skendimų skaičiaus tendencija savivaldybėje lieka kintanti (9 pav.). Nors 2015 m. Šiaulių r. šis rodiklis buvo mažesnis už šalies vidurkį, 2016 m., kaip ir 2014 m., užregistruotas didelis mirčių skaičius dėl atsitiktinių paskendimų (2014 m. – 7 žmonės, 2015 m. – 2 žmonės, 2016 m. – 6 žmonės). 2016 m. vienas žmogus buvo priklausantis 14-29 m. amžiaus grupei ir 5 žmonės priklausantis 30 + m. amžiaus grupei.

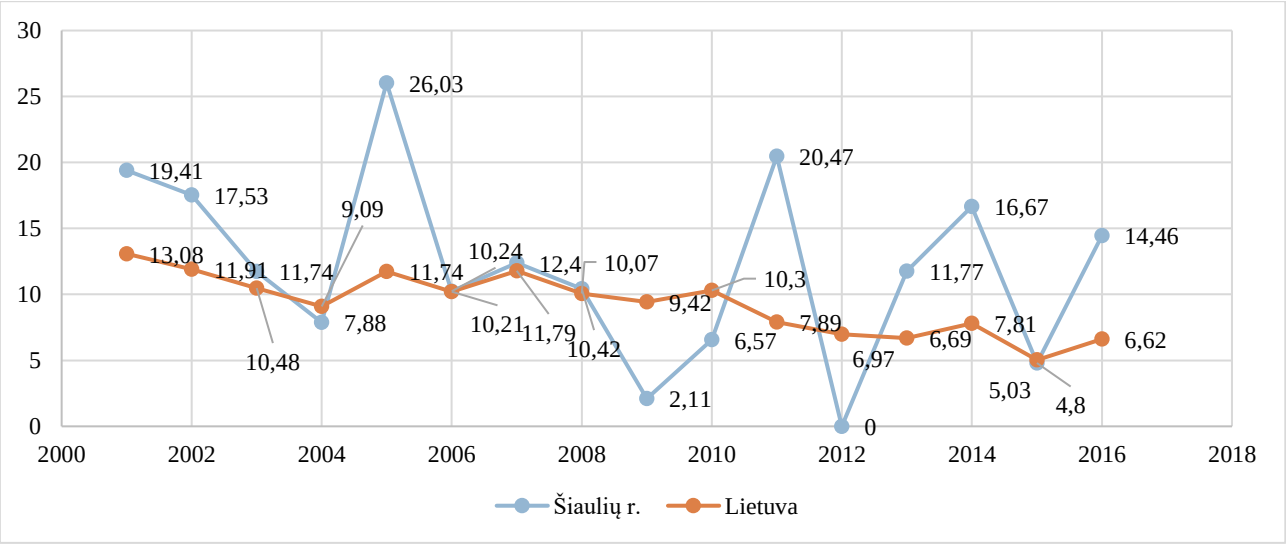

9 pav. Mirusiųjų dėl atsitiktinių paskendimų skaičius Šiaulių rajone ir Lietuvoje, 2001-2016 m. (100 000 gyv.) Šaltinis - *SVEIKATOS STATISTIKA, Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys*

2016 m. Šiaulių r. dėl atsitiktinių paskendimų mirė 2 moterys ir 6 vyrai. 10 pav. pavaizduotos dvi kreivės, kurios aiškiai parodo, kad ši problema tarp vyrų dvigubai didesnė, o kartais net triskart. Stebint kreivę nuo 2001 m. iki 2016 m., matome, kad per metus daugiausia buvo 3 moterų mirčių atvejai dėl atsitiktinio paskendimo (2005 m., 2014 m.), net penkerius metus neužregistruotas nei vienas moters mirties atvejis (2006 m., 2009 m., 2010 m., 2012 m., 2015 m.). Tuo pačiu metų laikotarpiu nebuvo nei vienų metų, kad būtų užregistruotas nei vienas vyrų mirties atvejis dėl atsitiktinio paskendimo. 2015 m. užregistruota net 10 vyrų mirties atvejų.

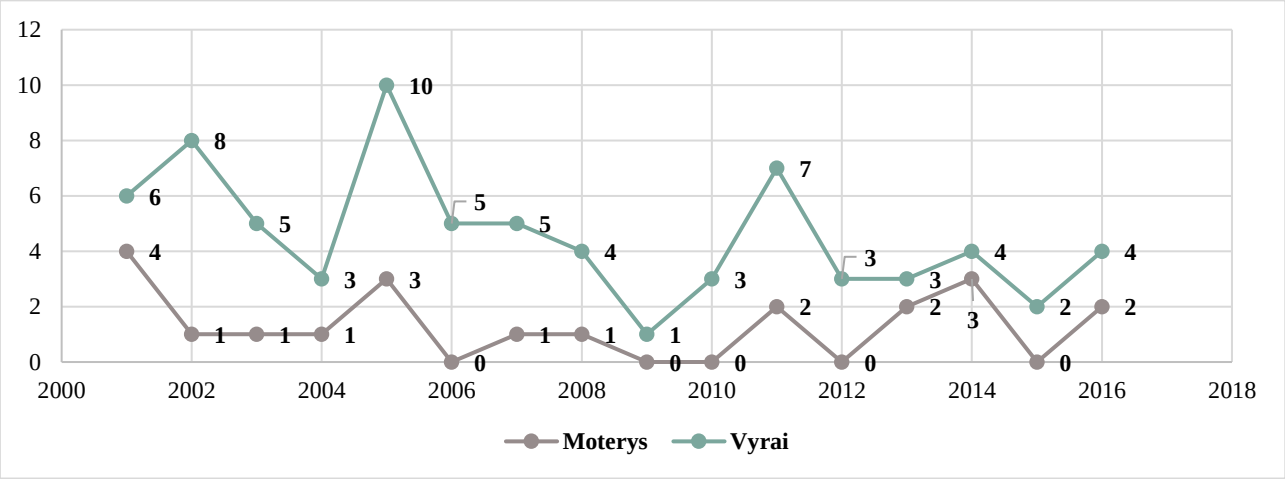

10 pav. Mirusiųjų dėl atsitiktinių paskendimų skaičius Šiaulių rajone, vyrai ir moterys; 2001-2016 m. (abs. sk.) Šaltinis – *SVEIKATOS STATISTIKA, Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys*

2.3. MIRTINGUMO NUO CEREBROVASKULINIŲ LIGŲ RODIKLIS (I60-I69) 100 000 GYVENTOJŲ

Nuo cerebrovaskulinių ligų, kurioms priklauso smegenų infarktas, intracerebrinis kraujavimas, smegenų arterijų užsikimšimas ir kt. ligos 2016 m. Lietuvoje mirė 5 598 žmonės (mirtingumo rodiklis – 195,2/100 000 gyv.). Šiaulių r. rodiklis (253,1/100 000 gyv.) net 1,3 karto didesnis už Lietuvos vidurkį, todėl patenka į kritinę raudoną zoną. Nuo žemiausio Lietuvos rodiklio, kuris nustatytas Klaipėdos r. sav. (107,3/100 000 gyv.), Šiaulių r. skiriasi net 2,4 karto. Lyginant Šiaulių r. su Utenos r. sav. (541,8/100 000 gyv.), kuriame nustatytas didžiausias standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų, Šiaulių r. šis rodiklis – 2 karus mažesnis (11 pav.).

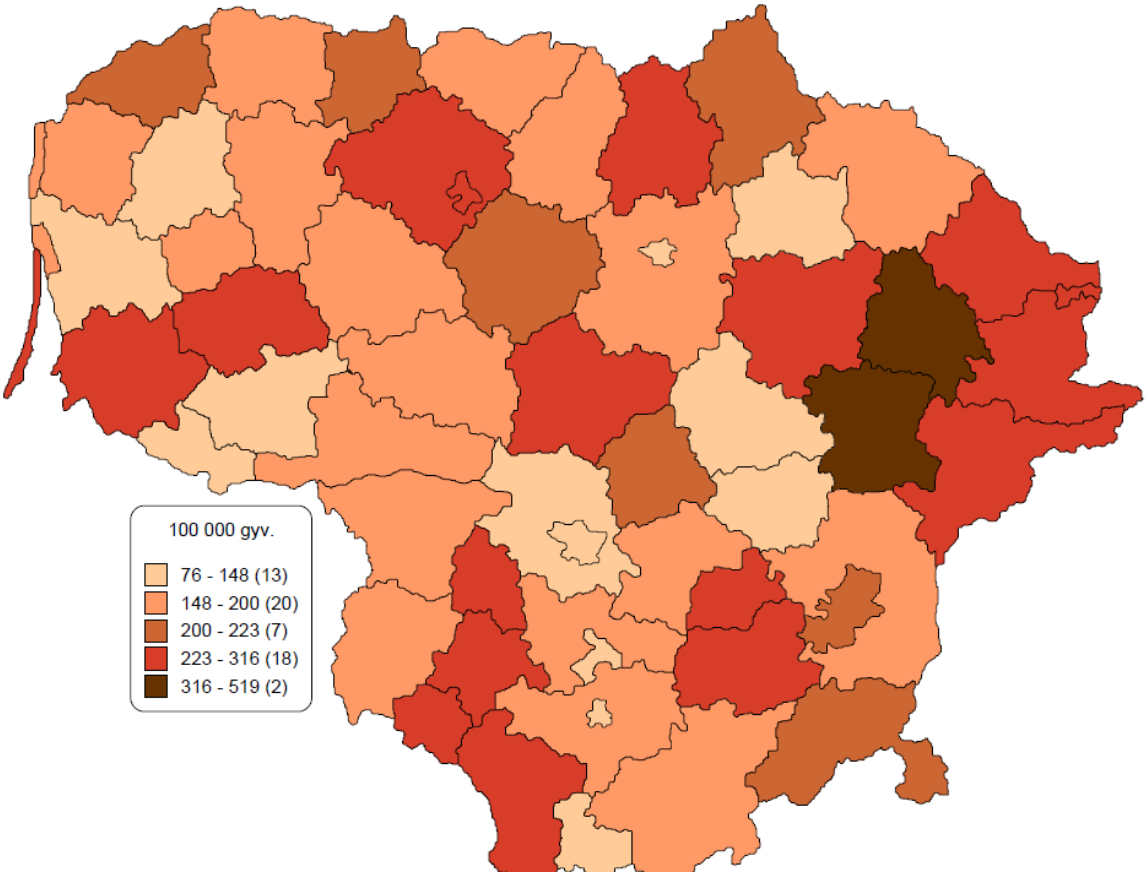

11 pav. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60–I69) 100 000 gyv. Šaltinis - *Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras*

2014–2016 metų laikotarpiu Lietuvoje standartizuotas mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų kito labai nežymiai, daugiausia tokių mirčių nustatyta 2015 m. Šiaulių rajone šis rodiklis buvo šiek tiek didesnis už Lietuvos vidurkį, 2015 m. mažesnis, o 2016 m. net 29 proc. didesnis (12 pav.).

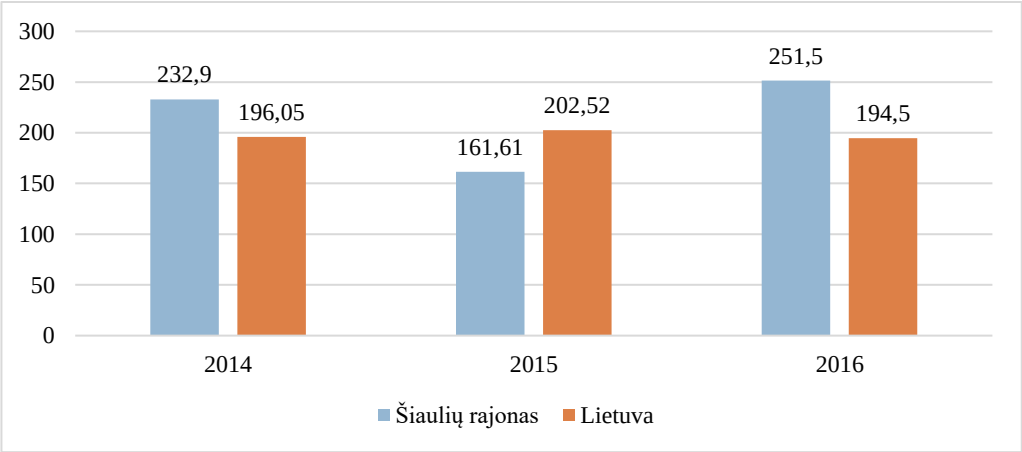

12 pav. Standartizuotas mirtingumo nuo cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60–I69) 100 000 gyv. Šiaulių r., Lietuva Šaltinis - *Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Lietuvos Sveikatos rodiklių duomenų bazė.*

2001–2016 m. laikotarpiu Šiaulių r. registruotas didesnis moterų, nei vyrų, mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų. 2016 m. tokių moterų buvo 18 proc. daugiau nei vyrų (moterų - 59 proc., vyrų – 41 proc.) (13 pav.).

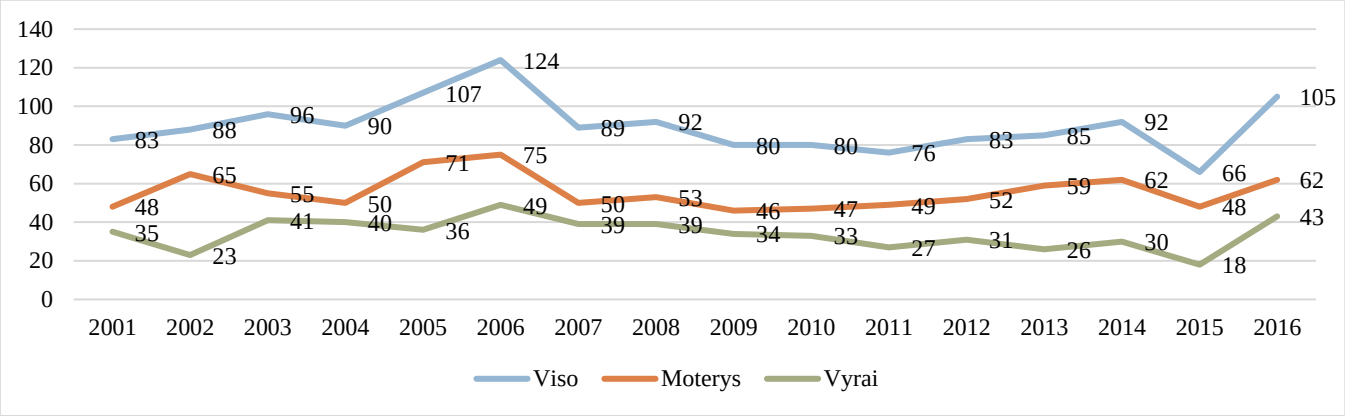

13 pav. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) Šiaulių r. vyrai, moterys, visi (abs. sk.) 2001 – 2016 m. Šaltinis – *Higienos instituto Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys*

Analizuojant pagal amžių, matyti, kad jauniausias mirties atvejis užregistruotas vienas 35-39 metų amžiaus grupėje. Spartus mirčių augimas nuo cerebrovaskulinių ligų registruojamas nuo 65 m. ir vyresniems. Daugiausia gyvybių nusinešė 85+ metų amžiaus grupėje, tai - 42 proc. visų mirčių nuo cerebrovaskulinių ligų Šiaulių rajone 2016 m. (14 pav.).

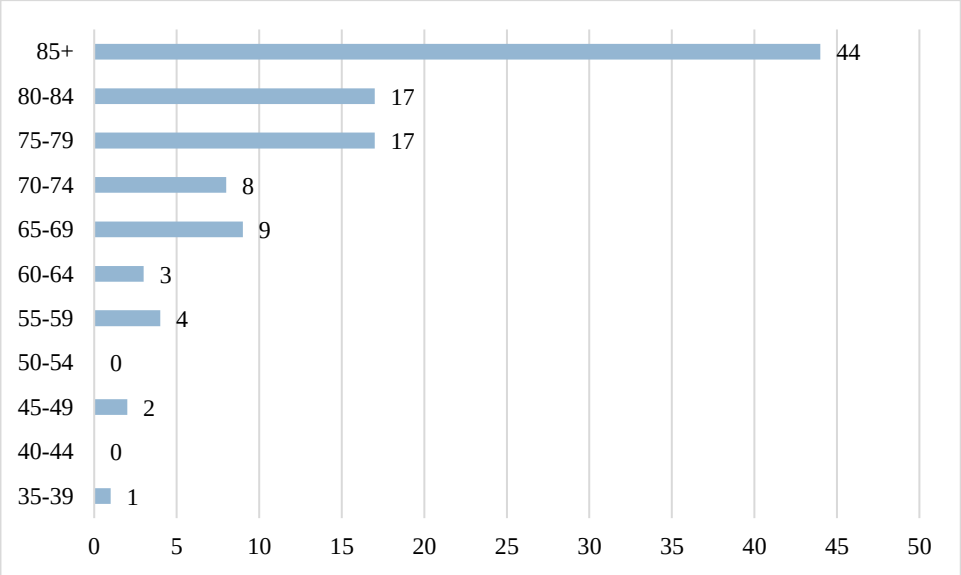

14 pav. Mirtingumas nuo cerebrovaskulinių ligų (I60–I69) Šiaulių r., pagal amžių (abs. sk.) 2016 m.
Šaltinis - *Higienos instituto Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistemos duomenys*

REKOMENDACIJOS

- Siekiant skatinti, kad kuo daugiau moterų pirmuosius 6 mėn. maitintų kūdikius vien tik motinos pienu, kiekvieną 2018 m. ketvirtį Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras organizuos profesionalias kūdikių žindimo krūtimi paskaitas. Bus parengta ir išplatinta informacinė medžiaga apie kūdikio žindimo krūtimi naudą kūdikiui ir motinai (plakatai, kurie bus išplatinti Šiaulių r. gydymo įstaigose, bendruomenėse, seniūnijose, elektroninė plakato versija bus publikuojama Šiaulių r. sav. visuomenės sveikatos biuro internetiniame puslapyje, socialinio tinko paskyroje). Pagal „Šeimos sveikatos mokykla“ programą toliau bus organizuojamos mamų ir kūdikių mankštos, kurių dėka stiprinama motinos ir vaiko sveikata.
- Vykdant skendimų prevenciją, bus rengiami prevencinio pobūdžio stendai prie Šiaulių r. maudyklų. Planuojama lankstinukų sklaida su skubios pagalbos telefonų numeriais ir pirmosios pagalbos teikimo informacija. Prieš maudymosi sezono pradžią visuomenės sveikatos biuro specialistai mokyklose organizuos praktinius pirmosios pagalbos mokymus moksleiviams ir pedagogams. 2018 m. bus atlikta statistinė mirtingumo analizė dėl atsitiktinių paskendimų. Tyrimo analizė bus viešai prieinama Šiaulių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro internetinėje svetainėje bei visuomenės informavimo priemonėse.
- Norint sumažinti mirčių apimtis nuo cerebrovaskulinių ligų, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad didžiausias mirtingumas nustatytas vyresnio amžiaus moterims. Atsižvelgiant į tai, būtinas tęstinis bendradarbiavimas su trečiojo amžiaus universiteto darbuotojais ir studentais. Planuojamos rytinės nemokamos funkcinės treniruotės senjorams. Svarbu skatinti įvairaus amžiaus gyventojus aktyviau dalyvauti visuomenės sveikatos biuro organizuojamuose sveikos mitybos ir gyvensenos renginiuose, fizinio aktyvumo užsiėmimuose.